

Tragom prvog planinarskog izleta

Hrvatski planinarski savez i HPD Japetić pripremaju 7. pohod »Tragom prvog izleta HPD-a«. Uputite se i vi 15. svibnja u Samoborsko gorje na završnu akciju obilježavanja 130. obljetnice hrvatskog planinarstva

Tekst Željko Poljak, Alan Čaplar i Vladimir Novak Fotografije Romeo Ibrišević

Čovjek je dugo zazirao od planina. U planini vrebaju vuk i hajduk, u planinskom bespuću lako se zaluta, u visokoj planini prijete snijeg i led. Kad se sredinom 19. stoljeća neki Zagrepčanin odvažio popeti na Sljeme iznad Zagreba, sugrađani su još dugo prstom pokazivali na tog avanturista: »Vidiš, taj je bio na Sljemeni!« Danas na tisuće Zagrepčana nedjeljom hrli na Sljeme i nitko se niti ne osvrće na planinarski odjevena čovjeka, a još je prije stotinjak godina izazivao veliko čuđenje.

Deveti narod planinara

Godine 1874., istodobno kada je osnovano Zagrebačko sveučilište, Zbor liječnika Hrvatske, Hrvatski pjevački savez i razna druga kulturna društva, sastali su se neki intelektualci - uglavnom akademici i sveučilišni profesori - i osnovali Hrvatsko planinsko društvo (HPD). Time su Hrvati postali deveti narod na svijetu koji je prihvatio tu tekovinu zapadne civilizacije (prvi je osnovan Alpine Club 1857. u Londonu). No, treba reći da je Hrvatsko planinsko društvo krasila jedna osobitost: njegova glavna svrha nije bila osvajanje

vrhova, nego upoznavanje gorovitih dijelova Hrvatske koji su u to doba krili brojne nepoznanice. O znanstvenim ambicijama HPD-a svjedoči podatak da su dvije glavne osobe u tom događaju bile akademik Josip Schlosser (1808. - 1882.) i Gjuro Pilar (1846. - 1893).

Schlosser je poznat kao osnivač hrvatske botanike i čovjek koji je dva desetljeća prije toga, zajedno s hrvatskim preporoditeljem Ljudevitom Vukotinovićem (1813. - 1893.), izveo pustolovno 14-dnevno istraživačko putovanje po južnim hrvatskim planinama, za tadašnje doba pravu planinarsku pustolovinu. Gjuro Pilar, inače prvi profesor geologije na Sveučilištu u Zagrebu, bio je organizator osnivačkog sastanka HPD-a i njegova motorna snaga u prvim godinama.

Prva hrvatska »laznja«

Naši prvi hapedaši (popularni nadimak od HPD) planine su proučavali uglavnom individualno, svaki s gledišta struke kojoj je pripadao, no u programu HPD-a bili su zacrtani i društveni izleti. Prvi takav izlet organiziran je prije točno 130 godina, a cilj mu je bio Samoborsko gor-

je. Bio je to prvi organizirani društveni planinarski izlet u Hrvatskoj. Za razliku od našeg doba, takav posjet bio je tada prilično složen pot-hvat. O njemu su kao o važnom događaju izvještavale tadašnje novine pa danas znamo svaku pojedinost s tog dvodnevnog putovanja. Zapisi Gjuro Pilara, koji nam se danas čine pomalo arhaičnim jer, primjerice, umjesto »uspona« govori o »laznji«, vrlo su slikoviti.

Tako doznajmo da se na prvom službenom izletu nije samo pilo i pjevalo, nego i istraživalo. Pedantni Pilar je, uz pomoć instrumenata što ih je sa sobom ponio, izradio tablicu s vrijednostima temperature, tlaka i nadmorske visine na važnijim visinskim točkama. Ta se tablica i danas čuva u zagrebačkom Prirodoslovnom muzeju kao dokument o smisljenoj »laznji« prethodnika današnjeg planinarstva.

Hrvatsko planinarstvo danas

Tako je bilo nekoć davno, a kako je danas? Danas u Hrvatskoj ima više od 20.000 planinara koji su članovi Hrvatskog planinarskog saveza. Iz Zagreba se može na Oštrc i Plešivicu izletom od pola dana, a usponi vode

dobro markiranim stazama s raznih strana. Na vrhu Plešivice nalazi se željezna piramida koja služi kao vidikovac, a oko Oštrca su tri planinarske kuće: Šoićeva kuća, Veliki dol i jedna pod samim vrhom Oštrca. Danas samo u Samoboru ima više planinara nego ih je prije 130 godina bilo u cijeloj Hrvatskoj, a u Samoborskom muzeju nalazi se i jezgra hrvatskog planinarskog muzeja u kojem se čuva originalni zapisnik HPD-ove osnivačke skupštine i drugi povijesni dokumenti. Planinarsko društvo Japetić u Samoboru osmislilo je 1965. godine, u povodu 90. godišnjice prvog uspona, jubilarni pohod pod naslovom »Tragom prvog izleta HPD-a«. I taj i idući, u čast stote obljetnice, bio je »pun pogodak« jer je trasom nekadašnje »prve lazne« tog dana prošlo oko pet tisuća planinara iz svih krajeva bivše države.

Hrvatski planinarski savez je zajedno sa Samoborcima na isti način proslavio 110., 120. i 125. godišnjicu, a 15. svibnja ove godine priprema proslavu 130-godišnjice prvog izleta. U pohodu »Tragom prvog izleta HPD-a« tog će se dana i opet na tisuće planinara naći na Oštrcu i Plešivici. Pohod počinje u Rudama između 8 i 9 sati, a trasa puta vodi preko Velikog dola na vrh Oštrca, a zatim preko prijevoja Poljanice na vrh Plešivice. Za uspomenu izletnici će na tim točkama moći otisnuti na

prigodnoj razglednici pečate, a na kraju puta dobit će prigodnu značku. Za one koji žele znati još nešto više na raspolaganju su specijalni planinarski zemljovid i dva planinarska vodiča: »Samoborsko i Žumberačko gorje« Alana Čaplara (Zagreb, 2004.) i »Samoborska planinarska obilaznica« Zdenka Kristijana (Samobor, 2003.).

Popularno planinarsko izletišće

Na kraju nekoliko riječi o Samoborskom gorju. Iako je znatno niže od Medvednice iznad Zagreba, planinari ga više vole jer je zanimljivije, s brojnim hrptovima bez šume koji pružaju široke vidike i s prilazima s raznih strana tako da nema jednoličnosti. To gorje osobito vole planinari početnici i osobe u poodmaklim godinama zbog kratkih uspona do svih važnih planinarskih točaka.

Najvažnije planinarske točke su već spomenuti Oštrc (752 m) i Plešivica (779 m), zatim Japetić (879 m), koji je ujedno i najviši vrh gorja. Na tom se vrhu nalazi željezna piramida koja ima zanimljivu povijest. Najprije je stajala na Sljemenu iznad Zagreba gdje ju je HPD sagradio 1889. i otvorio uz veliko slavlje - svirala je vojna glazba, pucalo se iz mužara i pjevala su tri pjevačka društva. Piramida je 1959. godine zbog podizanja TV tornja na Sljemenu srušena i premještena na Japetić. U gorju ima i nekoliko sred-

njovjekovnih gradina, od kojih su najzanimljivije Stari grad u Samoboru, Okić pod Plešivicom (tu je i jedan planinarski dom) te Lipovac pod Oštrcom.

Gorje je bogato vegetacijom, osobito livadama i šumama, ali su one u središnjem dijelu dosta stradale, nekoć od talionica koje su se koristile drvom, a nakon Prvoga svjetskog rata od banaka koje su dobile pravo na sječu. Flora se ne odlikuje samo bogatstvom, nego i mnogim rijetkim vrstama. Tercijarni su relikti pasji zub, bijeli bun, božur, blagajev likovac i božikovina, a svakako je najzanimljiviji alpski kukcožder na Oštrcu. Encijan na Japetiću, nažalost, prijeto iskorjenjivanje od nesavjesnih izletnika. Zbog zaštite rijetkog bilja HPD Japetić u Samoboru osnovao je 1959. gorsku stražu, prvu takvu u Hrvatskoj, a Hrvatski sabor je Samoborsko gorje zajedno sa Žumberačkom gorom 1999. proglasio parkom prirode. ●

info

Informacije o pohodu:
Hrvatski planinarski savez
tel. 01/48-23-624
tel./faks: 01/482-41-42
e-mail: hps@inet.hr
www.hps.inet.hr

Pogled na Oštrc

U povodu ove obljetnice tiskan je i set razglednica koje možete kupiti preko dopisnice na kraju časopisa